

Utvärdering av sociala investeringar

Sammanfattande
rapport utvärderingar
Anpassade yrkesutbildningar
Inom projekten Grenverket Södertörn och
Grenverket Nynäshamn och Tyresö

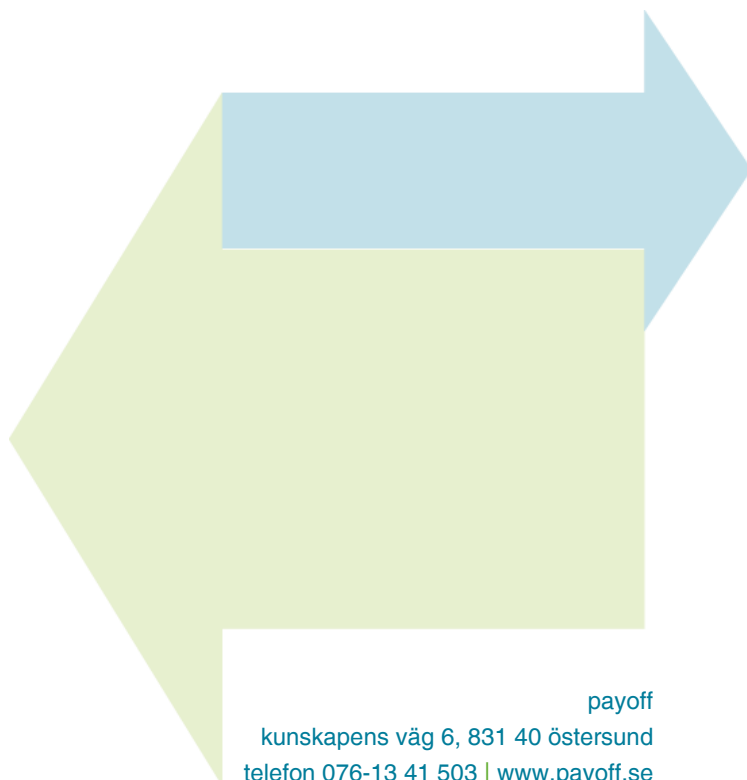
Slutrapport
Samordningsförbundet Östra Södertörn

2012-05-10

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

arbete och nya möjligheter
för alla

payoff
kunskapens väg 6, 831 40 östersund
telefon 076-13 41 503 | www.payoff.se

Innehåll

INNEHÅLL	2
INGRESS	3
SAMMANFATTNING UTVÄRDERING ANPASSAD YRKESUTBILDNING.....	6
SAMMANFATTNING SAMHÄLLSEKONOMISK UTVÄRDERING.....	9

Ingress

payoff har fått i uppdrag av Samordningsförbundet Östra Södertörn att utvärdera insatsen *Anpassade yrkesutbildningar* inom ramen för projekten Grenverket Södertörn och Grenverket Nynäshamn och Tyresö. Målgruppen för projektet är ungdomar i åldern 16 – 24 i Botkyrka, Haninge, Huddinge och Södertälje, som varken arbetar eller studerar.

Insatsen har genomförts i samarbete med Centrum Vux, den kommunala Vuxenutbildningen i Haninge, som sedan i sin tur upphandlat utbildningen från kunskapsföretaget Elvira. Målet med den externa utvärderingen är att utvärderingen skall kunna ligga till grund för beslut om framtida satsningar på Anpassade yrkesutbildningar. Utvärderingen skall också ge möjligheter till ett resonemang om de är samhällsekonomiskt försvarbara.

Utvärderingen består av följande fem delmoment:

1. Kursernas resultat
2. Deltagares bakgrund
3. Deltagares upplevelser
4. Kursernas innehåll m.m.
5. Rekrytering av deltagare

Denna rapport innehåller en kortfattad sammanfattning av de två utvärderingar som payoff genomfört, den första är en samhällsekonomisk utvärdering med fokus på deltagarnas situation och försörjning 12 månader efter genomförd utbildning relativt situationen 12 månader före deltagandet i Anpassade yrkesutbildningar. Den andra utvärderingen är en typ av effektutvärdering med utgångspunkt från de fem delmomenten ovan.

För ytterligare information hänvisar vi till de separata utvärderingarna.

Resultat i korthet

De viktigaste resultaten är följande;

- Återbetalningstiden för samhället är sex månader, vilket betyder att kostnaden för utbildningen har betalats tillbaks ett halvt år efter att deltagarna avslutat insatsen. Därefter är intäkten årligen 2,3 milj. kr eller 76 700 kr per deltagare och år.

- Lönsamheten per deltagare och år fördelad på kön, kvinnor 36 400 kr och män 53 200 kr. I genomsnitt 43 600 kr och år.
- Kostnaden för deltagarnas utanförskap har minskat från 537 000 kr till 460 000 kr per deltagare genom insatsen, vilket har skett genom att deltagarna kommit i arbete och eller minskat sin förbrukning av olika resurser.
- Återbetalningstiden för kommunen är fyra månader, därefter är intäkten 377 000 kr årligen eller 12 600 kr per deltagare och år.
- Landstinget har 19 månaders återbetalningstid och årligen 78 000 kr i intäkt efter att kostnaderna för insatsen återbetalats.
- Staten har sammantaget genom ökade skatteintäkter, minskade utbetalningar och resursförbrukning, en återbetalningstid på nio månader. Både för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har insatsen varit lönsam, återbetalningstiden är fem respektive sex månader.
- Jämfört med liknande projekt är återbetalningstiden något kortare, lönsamheten per deltagare något högre på kort sikt ett år och lönsamheten på fem års sikt något lägre.
- Deltagarna har i genomsnitt förbättrat sin disponibla inkomst med drygt 24 000 kr per deltagare och år.
- Drygt 30 procent av deltagarna som svarat på enkäten hade fast eller tidsbegränsad anställning efter utbildningarna hos Elvira. I urvalet till den samhällsekonomiska utvärderingen hade 50 procent arbete, vilket dock även innefattar timanställningar. Om dessa räknas med för de ungdomar som svarat på enkäten är totala antalet ungdomar i arbete jämförbart.
- Deltagarna ger höga betyg till utbildningarna, mellan 4,3 – 4,7 procent på en femgradig skala. Framför allt till de teoretiska och praktiska delarna, till lärarna samt till bilden av helhetsintrycket av utbildningarna.
- Vid en jämförelse hur försörjningsläget ser efter och före utbildningen visar det sig att flera av deltagarna inte längre har kommunalt försörjningsstöd. Andelen deltagare som har studiebidrag är också märkbart högre, vilket indikerar att insatsen Anpassade yrkesutbildningar också inspirerar till vidare studier.

Sammanfattande kommentar

Om projekt Grenverket Södertörn och projekt Grenverket Nynäshamn och Tyresö inte valt att satsa på *Anpassade yrkesutbildningar* och handlagt ärendena som vanligt eller inte gjort något alls är risken uppenbar att ungdomarnas möjligheter att komma

i ett arbete eller studier hade minskat eller tagit betydligt längre tid. Detta hade sannolikt för många av deltagarna lett till ett ytterligare fördjupat utanförskap och marginalisering, som inneburit betydande framtida kostnader för samhället och i ett nästa steg för berörda aktörer.

Med stöd av dessa utvärderingar kan finansiärerna förhoppningsvis få underlag och argument för att välja olika scenarios för att fatta beslut kring hur målgruppen för projektet skall hanteras i framtiden. Eftersom kommunen ytterst har ett försörjningsansvar för medborgarna är det av stor vikt att fatta beslut om vilka resurser som skall avsättas inom berörda kommun för unga vuxna. Men även andra aktörer, bl. a. landstinget, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, tyngs av höga kostnader för målgruppen, vilket gör att det vore strategiskt rätt att samverka fortsätter mellan parterna och finansiella resurser avsätts.

Samordningsförbundet har visat att en samordning av resurserna ur ett socioekonomiskt perspektiv sannolikt är effektivare än att parterna genomför verksamheten var för sig. Det innebär också att en helhetssyn kunnat tillämpas på deltagarna, nya metoder utvecklas, samverkansformer prövats, arbetet i ”gråzoner och stuprör minskats.

Ser vi dessutom till att fler i arbetsför ålder måste komma i arbete för att förbättra försörjningskvoten och behålla välfärden finns ytterligare argument för att satsa på målgruppen. Sociala investeringar får inte förblindas av kostnader och kortsiktighet. Utvärderingen av insatsen Anpassade yrkesutbildningar visar att det finns stora möjligheter att undvika framtida kostnader för målgruppen genom att hitta rätt kompletterande individuellt anpassade insatser i de olika projekten inom de två Grenverken.

Sammantaget måste Anpassade yrkesutbildningar ses som ett bra sätt att satsa på, samordna och erbjuda målgruppen resurser och insatser. Principerna för verksamheten borde kunna tillämpas på fler grupper i utanförskap, gärna med insatser som också har fokus på att förhindra och förkorta utanförskap. För att ytterligare bedöma projektets resultat och effektivitet är det därför viktigt att ta del av övriga utvärderingar som genomförts av projekten innan beslutsunderlag inför en eventuell implementering tas fram.

Sammanfattning utvärdering av insatsen Anpassad yrkesutbildning

Underlaget till denna utvärdering är 159 personer som genomgått tre typer av utbildningar vid Elvira kunskapsutveckling, av vilka den första utbildningen inleddes i april 2010 och den sista avslutades i december 2011. Utbildningarna har varit:

- Säljutbildning
- Caféutbildning
- Lagerutbildning

Fem olika delprojekt har rekryterat deltagare till utbildningarna, Ungdomsteamet Haninge, Ung i Nynäs/Ung i Tyresö, Spången Södertälje, Slussen Huddinge och Paraplyprojektet Botkyrka. I huvudsak har genomströmningen av deltagare varit god, med två undantag. Det mest iögonfallande undantaget är caféutbildningen våren 2011 då så många som åtta av 14 hoppade av utbildningen. Även säljutbildningen hösten 2010 utmärker sig i denna del, då fem av 14 hoppade av.

Materialet till utvärderingen utgörs huvudsakligen av två källor: Dels slutrapporter från de olika utbildningarna från Elvira kunskapsutveckling, dels en enkät, utvecklad i dialog med beställaren och utsänd till de 159 deltagarna. Respondenterna har fått ta ställning till frågor om utbildningarna där svar ska lämnats på en 5-gradig skala. Enkäten besvarades av 59 personer vilket ger en svarsfrekvens på 37 procent. I absoluta tal har enkäten besvarats av 42 kvinnor och 17 män.

Tabell 1. Betygsmedelvärden för olika områden, kvinnor och män och samtliga.

	<i>Teori</i>	<i>Praktik</i>	<i>Lärare</i>	<i>Handl</i>	<i>Helhet</i>	<i>Förändr livskval</i>	<i>Medel</i>
Kvinnor	4,4	4,2	4,6	3,8	4,5	3,7	4,2
Män	4,1	3,8	4,8	3,9	4,2	3,5	4,1
Samtliga	4,3	4,1	4,7	3,8	4,4	3,6	4,2

På frågan om det totala intrycket av utbildningen har 30 respondenter av 58, svarat ”mycket bra” följt av 24 som svarat ”ganska bra”. Uppdelat på kön har kvinnorna gett något högre betyg när det gäller både den teoretiska och den praktiska delen av ut-

bildningen. Kvinnorna har även gett ett något högre betyg beträffande helhetsintrycket av utbildningen. Männerna har gett något högre betyg till lärarnas insatser.

En fråga har också ställts som syftar till att försöka avläsa om utbildningen haft någon inverkan på deltagarnas livskvalitet. Av 56 svar är det 23 som säger att livskvaliteten är något högre ”idag jämfört med hur det såg ut innan Du gick utbildningen”. Ytterligare fem deltagare svarar ”mycket högre idag”. Uttryck i betygsmedelvärden blir siffrorna 3,7 resp. 3,5.

Som något av en tematisk mittpunkt i både insatsen som sådan och i utvärderingen finns frågan om vilken effekt utbildningarna ev. har haft på deltagarnas försörjningsmöjligheter. I enkäten finns en fråga om detta med avseende på situationen före och efter utbildningarna. Resultatet återges i tabell 2.

Tabell 2. Källor till försörjning före och efter utbildning, kvinnor och män.

Typ av försörjning	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totalt
Antal före kvinnor				6	4	12	8	7	5	42
Antal före män		2		1	2	2	1	3	5	16
Totalt		2		7	6	14	9	10	10	58
Antal efter kvinnor	3	2	5	8	1	5	3	8	7	42
Antal efter män	2	2	1		3	0	3	3	2	16
Totalt	5	4	6	8	4	5	6	11	9	58

Förklaring:

1= Fast anställning i samma bransch som utbildningen. **2**= Fast anställning i annan bransch. **3**= Tidsbegränsad anställning i samma bransch som utbildningen. **4**= Tidsbegränsad anställning i annan bransch. **5** = Stöd från A-kassa. **6** = Försörjningsstöd från kommunen. **7** = Aktivitetsersättning. **8** = Aktivitetsstöd. **9** = Annat

Det är framför allt vid tre av kolumnerna som bilden är glädjande närmare bestämt vid ”Fast anst. samma bransch” och ”Fast anst. annan bransch” i tabell 2 samt ”Försörjningsstöd” i tabell 3. Vid de två förstnämnda kolumnerna framgår att efter utbildningen är det elva personer som försörjer sig genom antingen fast (3 kvinnor och 2 män.) eller tidsbegränsad (5 kvinnor och 1 man) anställning i samma bransch som utbildningen gällde.

Före utbildningen har ingen av respondenterna haft anställning i samma bransch. En annan glädjande kolumn är alltså alternativet ”Försörjningsstöd från kommunen”. Vi kan se att 12 kvinnor och 2 män var beroende av detta som sin försörjning i läget innan utbildningen, medan endast fem kvinnor befann sig i detta läge vid tidpunkten då enkäten besvarades.

De uppgifter om antal deltagare som fått anställning efter utbildningen i vår enkät och som redovisas i Elviras slutrapporter får stöd av enkätresultatet. Båda källorna anger att 31 procent av deltagarna fått anställning efter utbildningen. I det förra fallet beräknat på 50 av 159 deltagare och i det senare beräknat på 18 av 59. I detta ingår inte deltagare som haft timvikariat. M.a.o. har en knapp tredjedel av deltagarna fått anställning efter utbildningarna vilket får anses vara ett mycket gott resultat.

De utbildningar som upphandlats av Elvira kunskapsutveckling får goda betyg av deltagarna och har av allt att döma även resulterat i goda resultat både vad gäller försörjning genom anställningar i efterläget och genom stimulans till vidare studier. Initiativet från projekt Grenverket Södertörn att satsa på anpassad yrkesutbildning, verkar därför vara ett bra komplement till övriga åtgärder inom projektet.

Genom denna insats görs något konkret för att hjälpa unga människor att komma ur en situation som kan beskrivas som något av det värsta både unga och gamla kan råka ut för – en situation där det är lätt att uppleva hopplöshet och utanförskap. De berömmande orden från deltagarna gentemot personalen vid Elvira i kommentarer och öppna svar är många och varma. Även kritik framskymtar, framför allt vad gäller handledare som inte svarat upp mot förväntningarna. Men det övergripande intrycket är att utbildningarna vid Elvira har varit betydelsefulla för - och uppskattade av deltagarna – vilket också resultaten visar.

Sammanfattning samhällsekonomisk utvärdering

Vår utvärdering av insatsen Anpassade yrkesutbildningar visar att utbildningen är återbetald på samhällsnivå sex månader efter att deltagarna lämnat yrkesutbildningen. Denna slutsats förutsätter dock att det resultat som redovisas för de deltagare som ingår i denna utvärdering inte kommer att försämrats i framtiden.

Med anledning av detta resultat anser vi att det är sannolikt att Anpassade yrkesutbildningar använt samhällets resurser på ett effektivt sätt för samhällets, aktörernas och deltagarnas bästa. Genom att följa upp 30 deltagare i insatsen 12 månader före och efter deltagandet i Anpassade yrkesutbildningar kan vi beräkna den samhällsekonomiska nyttan av insatsen. Slutsatserna bygger i första hand på de deltagare vi följt upp och analyserat.

Jämfört med medelvärdet på de nyckeltal vi mäter relativt andra likvärdiga verksamheter payoff tidigare utvärderat, är kostnaden för deltagarnas utanförskap lägre, återbetalningstiden kortare, lönsamheten på kort sikt något högre medan lönsamheten på längre sikt är lägre.

Även om vi utgår från att urvalet inte är helt representativt är det ekonomiska utfallet betydande vad gäller minskade kostnader och ökade intäkter, särskilt sett till att det är ett stort antal personer som projektet arbetar med. Det är mycket stora värden som skapas och som därmed kan komma till gagn för samhället som helhet, men även för de olika aktörerna och deltagarna.

Det viktigaste resultatet att lyfta fram i denna utvärdering av Anpassade yrkesutbildningar är att insatsen skapar nytta på samhällsnivå genom att på sikt generera intäkter och lönsamhet när kostnaderna avräknats. Med stor sannolikhet skulle inte lika många deltagares utanförskap kunnat brytas med traditionella insatser från berörda aktörer var för sig. De traditionella insatserna skulle även kräva längre tid och extra resurser med högre kostnader för samhället som följd och ett förlängt utanförskap och lidande för berörda personer.

Samtliga aktörer har en ekonomisk fördel av insatsen. Detta är inte ett vanligt resultat av våra utvärderingar. Främst är det Arbetsförmedlingen, som brukar ha ökade kostnader efter projektavslut. Kommunerna och landstinget har mycket att vinna på minskad resursförbrukning och handläggning samt ökade skatteintäkter. För kommunerna

tillkommer dessutom minskade utbetalningar av ekonomiskt bistånd, vilket frigör ekonomiskt utrymme för andra satsningar.

Kanske det är så att deltagarna själva både på kort och lite längre sikt är de största ”vinnarna” av projektet. Genom att få en bättre struktur i vardagen via arbete eller studier och en betydligt förbättrad personlig ekonomi har många av deltagarna sannolikt också förbättrat sin livskvalitet. Samtidigt bör även närstående situation påverkats positivt.

Vi har inte utvärderat processen och genomförandet av Grenverket Södertörn, vilket sker av en annan aktör. Vi tycker dock att projektets upplägg med en strategisk målsättning att arbeta med organisation, ledning, utveckling av metoder och samordning av resurser och insatser är den viktigaste målsättningen för att på sikt förändra ungdomarnas situation. Om det strategiska arbetet är framgångsrikt skapar det också en bättre situation för ungdomarna.

Den särskilda insatsen Anpassade yrkesutbildningar är ett konkret sätt att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden särskilt när det kan göras i kombination med en mer sammanhållen satsning som är fallet i projekten Grenverket Södertörn och Grenverket Nynäshamn och Tyresö.

Ur ett socioekonomiskt och lärande perspektiv har därför Anpassade yrkesutbildningar sannolikt använt resurserna på ett effektivt sätt som borde kunna vara en förebild och en inspiration för andra aktörer. Vi har inte tidigare sett denna typ av inslag i arbetet och rehabiliteringen av olika deltagare i projekt som skall bryta utanförskap och få fler arbetare till arbete och studier.

Viktigaste framgångsfaktorerna för insatsen och denna typ av projekt brukar vara att myndigheterna kunnat arbeta samordnat, med nya arbetsmetoder, särskilda insatser och med en helhetssyn på deltagarna. Strategisk och operativ samverkan samt ett långsiktigt förhållningssätt brukar också utgöra andra nyckelfaktorer.

Sammantaget måste Anpassade yrkesutbildningar ses som ett bra sätt att styra, samordna och erbjuda målgruppen resurser och insatser. Principerna för de bägge projekten borde kunna tillämpas på fler grupper i utanförskap, gärna med insatser som också har fokus på att förhindra och förkorta utanförskap. För att ytterligare bedöma projektets resultat och effektivitet är det därför viktigt att ta del av de övriga utvärderingar som genomförts av projekten Grenverket Södertörn och Grenverket Nynäshamn och Tyresö.

Östersund 2012-05-10

payoff utvärdering och analys AB

Sven Vikberg, sven@payoff.se

Bengt Månström, bengt@payoff.se

Kontaktperson Samordningsförbundet Södertörn: Pernilla Unell.

pernilla.unell@haninge.se